

Timo Klemelä

Haja-asutuksen jätevedet hanskassa?

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla- kansan kielessä jätevesiasetus on ollut voimassa tätä kirjoitettaessa pian kolme vuotta. Asetuksen mukaiset jäteveden puhdistusvaatimukset ovat koskeneet uudisrakennuksia asetuksen voimaan tulosta lähtien, mutta vanhojen kiinteistöjen osalta annettiin aikaa jäteveden käsittelyn tehostamiseen pääsääntöisesti vuoden 2013 loppuun. Vanhoja rakennuksia remontoitaessa asetus on jouduttu ottamaan alusta asti huomioon, mikäli muutostöiden on katsottu vastaavan laajuudeltaan uudisrakentamista.

Alkuvuosien kokemuksia

Vajaan kolmen vuoden aikana Somerolle on haettu noin 200 rakennus- tai toimenpidelupaa, joihin jätevesiasetusta on jouduttu soveltamaan. Luvussa ei siis ole mukana kaupungin viemäriin liitettyjä uudisrakennuksia eikä rakennuskohteita, joiden käytöstä ei jätevesiä synny. Noista kahdestasadasta kohteesta suuri osa on loma-asuntoja ja saunoja, joiden jätevesien käsittelyratkaisut ovat yleensä suhteellisen yksinkertaisia. Vain parisenkymmentä lupahakemuksista koskee pelkästään jätevesijärjestelmän saneerauksia, joten kiirettä ei vanhojen järjestelmien kunnostamisessa ole pidetty.

Viranomaisen näkökulmasta asetuksen sisäänajo on luonnollisesti jossain määrin kangerrellut. Selvää on, että uuden lainsäädännön omaksuminen vie oman aikansa niin suunnittelijoilta kuin virkamiehiltäkin ja sama koskee urakoitsijoita ja luvanhakijoita. Asetushan edellyttäisi jätevesijärjestelmiä koskevilta suunnitelmilta sangen korkeaa tasoa, mutta taso on ollut hyvinkin vaihteleva. Tällä hetkellä on muutamia suunnittelijoita, jotka ovat koulutuksen kautta kehittäneet ammattitaitoaan. Myös työnjälki paljastaa, ovatko jätevesijärjestelmiä asentavat urakoitsijat perehtyneet riittävästi asennusohjeisiin.

Lupamenettely elää

Uudisrakennuksia rakennettaessa jätevesien käsittelysuunnitelma tarkastetaan rakennusluvan yhteydessä. Asetuksen voimassaolon alkuvaiheessa luvanhakijoille annettiin aikaa jätevesisuunnitelman esittämiseen työmaalla pidettävään alkukokoukseen asti. Nykyisin suunnitelma on oltava jo rakennuslupahakemuksen yhteydessä ennen rakennusluvan ratkaisemista, kuten asetuskin edellyttää.

Uudistettaessa vanhaa jätevesijärjestelmää on edellytetty toimenpidelupaa, mutta vuoden 2007 alusta lähtien kevennetään menettelyä Somerolla siten, että näissä tapauksissa toimenpideilmoitus riittää. Lupamenettely kevenee kuitenkin vain, mikäli paperit ovat kunnossa: jätevesien käsittelysuunnitelman on täytettävä asetuksen vaatimukset ja naapureita on kuultava. Puutteellinen suunnitelma tai esimerkiksi naapureiden vastustus voi aiheuttaa sen, että hankkeelta edellytetäänkin lupamenettelyä.

Ongelmia

Kaikki luvanhakijat eivät tunnu ottavan vakavasti jätevesiasetuksen vaatimuksia. Lupahakemusten joukossa näkee yhä hakijoiden itsensä raapustamia ”suunnitelmia”, jotka kelpasivat vain luonnoksiksi tupakkalaatikon kanteen. Myös ammattilaisina itseään pitävät suunnittelijat sotkevat usein alan terminologian. Hakemuksessa väitetään jätevedet imeytettävän, mutta asemapiirroksen

onkin piirretty suodattamo. Maaperätiedot puuttuvat, vaikka jätevedet onkin esitetty imeytettäväksi. Liian usein näkee myös, että suunnittelija ei ole edes käynyt rakennuspaikalla vaikka se olisi ehdottoman välttämätöntä suunnittelun onnistumiseksi. Yksi syy huonoihin suunnitelmiin on tietysti meissä virkamiehissä. Emme saisi hyväksyä huonoa suunnittelua, vaan huonot suunnitelmat tulisi tylysti palauttaa korjattavaksi.

Uusia puhdistamomalleja on ilmestynyt markkinoille lukuisia. Perustekniikka pienpuhdistamoissa on useimmiten jotakuinkin sama, mutta jokin pieni tekninen oivallus tekee uuden puhdistamomallin esitteiden mukaan muka muita paremmaksi. Kovalla kiireellä markkinoille tuotavat mallit voivat kuitenkin olla jossain suhteessa puutteellisia ja kokeita laitteen toimivuudesta kaikissa olosuhteissa ei ole ehditty tai haluttu etukäteen tehdä. Kiinteistönomistajat ovatkin paljolti laitevalmistajien ja myyntimiesten armoilla. Suunnittelijan täytyy tietenkin tuntea vastuunsa jotain tiettyä puhdistamoasiakkaalle esittäessään. Lupaviranomaisesta ei tässä ole apua, sillä jonkin tietyn puhdistamomallin kieltäminen ei ole mahdollista ilman perusteltua syytä.

Mikäli kiinteistönhaltijoitten into vanhojen jätevesijärjestelmien muuttamiseen ei kasva, aiheutuu ongelmia siirtymäkauden lähestyessä loppuaan. Vuoden 2013 aikana ei millään ehditä tekemään kaikkien vanhojen kiinteistöjen jätevesisuunnitelmia ja käsittelemään niitä. Tässä tilanteessa olisi pula myös urakoitsijoista, puhdistamolaitteista ja muusta rakennusmateriaalista. Jotkut perustelevat viivyttel mistään sillä, että he olettavat puhdistamoitten kehittymistä. Tämä on ymmärrettävää, mutta luultavasti mitään mullistavaa uutta ei tulla keksimään. Täydellisen puhdistamon odottaminen on turhaa, koska kehitystyöhän ei millään alalla lopu koskaan.

On tyypillistä, että investointeja vaativiin toimiin ryhdytään vasta pakon edessä. Jätevesijärjestelmien uusimisen nopeuttamiseksi olisikin hyvä olla jokin houkutin. Voitaisiinko esimerkiksi kiinteistövero alentaa joksikin aikaa niistä kiinteistöistä, joiden jätevesijärjestelmät ovat kunnossa? Jo nykyisin on mahdollista sisällyttää jätevesijärjestelmän asennus- ja korjaustyöt kotitalousvähennykseen tuloverotuksessa ja ainakin tämä kannattaa käyttää hyväksi.

Vaihtoehtoja ja lievennyksiä

Tiukentuneet jäteveden puhdistusvaatimukset ovat jonkin verran lisänneet mielenkiintoa vaihtoehtoisia käymäläratkaisuja kohtaan. Mikäli vesikäymälä korvataan esimerkiksi kompostikäymälällä riittääkin, että vähennetään pesuvesien kuormitusta orgaanisen aineksen osalta 83 % ja kokonaisfosforin osalta 17 %. Kokonaistyyppä ei periaatteessa tarvitsisi poistaa pesuvedestä lainkaan. Onko ylipäättäen mitään järkeä investoida monimutkaisiin ja kalliisiin jätevedenpuhdistamoihin, kun sadan prosentin puhdistustulos käymäläjätevesien osalta voidaan saavuttaa kyseisiä jätevesiä tuottamatta.

Asemakaava-alueen lähistöllä kannattaa selvittää, onko kiinteistö mahdollista liittää kaupungin viemäriin. Pitkäjärvellä on puolestaan käynnissä hanke, jossa pyritään perustamaan jätevesiosuuskunta (ks. Päivi Pärkän kirjoitus tuonnempana tässä julkaisussa). Tarkoituksena on, että Pitkjärven kylätaajaman jätevedet johdettaisiin keskustaan kaupungin viemäriverkostoon. Myös matkan varrella olevat Paimionjoen lähistöllä olevat kiinteistöt olisi mahdollista liittää samaan järjestelmään. Jätevesiosuuskunnan perustamista ja siirtoviemäriin rakentamista on asukkaiden toimesta viritelty myös Pälkönkulmalla. Kaupungin jätevedenpuhdistamolle pystyttäisiin vastaanottamaan jätevesiä muualtakin, mikäli aktiivisuutta kylillä on.

Kunnilla on mahdollisuus päättää, että koko kunnan alueella ei välttämättä tarvitse noudattaa yhtä tiukkoja jäteveden puhdistusvaatimuksia. Kun käsittelyvaatimukset yleisesti ovat orgaanisen

aineksen osalta 90 %, kokonaisfosforin osalta 85 % ja kokonaistypen osalta 40 %, voidaan kunnallisilla ympäristönsuojelumääräyksillä alentaa puhdistusvaatimus orgaanisen aineksen osalta 80 %:iin, kokonaisfosforin osalta 70 %:iin ja kokonaistypen osalta 30 %:iin. Somerolla ympäristönsuojelumääräykset ovat työn alla ja lievempiä puhdistusvaatimuksia on alustavasti ajateltu sovellettavan pohjavesialueiden ulkopuolella olevilla harvaan asutuilla ja yli 300 metrin etäisyydellä vesistöistä ja valtaojista olevilla alueilla.

Vanhojen kiinteistöjen jätevesijärjestelmistä tuli tehdä selvitys vuoden 2005 aikana. Kiinteistöistä, joissa ei ole vesikäymälää selvitys tulee tehdä vuoden 2007 aikana. Kesällä 2007 selvitykset tullaan todennäköisesti pyytämään toimittamaan kaupungin rakennustoimistoon, jossa tiedot syötetään tietokoneelle odottamaan tulevia valvontatoimia.

Lomamökkien jätevesiratkaisut vesistöjen rannoilla

Veden käytön suhteen vaatimattomilla loma-asunnoilla ja rantasaunoilla yleensä riittää, että jätevedet johdetaan saostuskaivon kautta imeytyskaivoon. Ilman saostuskaivoakin voi pärjätä, mikäli jätevesimäärät ovat hyvin vähäiset eikä rasvaisia keittiön jätevesiä synny.

Rakennusjärjestyksen mukaan minkäänlaisia jätevesiä ei saa johtaa tai imeyttää viittätoista metriä lähemmäksi rantaa. Rantaosayleiskaavaan kuuluvilla alueilla etäisyysvaatimus on 20 metriä. Vanhoilla veden ääreen rakennetuilla rantasaunoilla voidaankin joutua tilanteisiin, joissa jätevedet joudutaan siirtämään imeytettäväksi riittävän etäälle pumpaamalla.

Jätevesiasetus ei koske kiinteistöjä, joiden käytöstä syntyy jätevettä vain vähän. Käytännössä tämä tarkoittaa kiinteistöjä, joissa ei ole vesikäymälää ja joihin käyttövesi tuodaan sisään kantamalla. Tällaistenkaan kiinteistöjen jätevesistä ei saa aiheutua haittaa ympäristölle, mutta imeytyspaikan suhteen voitaneen kuitenkin vanhojen rantasaunojen osalta soveltaa nykyvaatimuksia jonkin verran löysempiä etäisyysvaatimuksia.

Mikäli rannalla olevaan loma-asuntoon rakennetaan vesikäymälä, on jätevedet johdettava umpisäiliöön. Suotavampaa on korvata vesikäymälä kuivakäymälällä, joka on sijoitettava vähintään 20 metrin päähän rannasta. Tätä lähempänä olevat jo rakennetut puuseet voidaan määrätä siirrettäväksi kauemmaksi, mikäli niiden käytöstä voi aiheutua selvää haittaa vesistöille.